

Книга II.

Априль

Цѣна 30 ст.

МАКЕДОНИЯ

МѢСЕЧНО ИЛЮСТРОВАННО ПОПУЛЯРНО СПИСАНИЕ

Уреждатъ:

М. Трашевъ и М. Копановъ.

Издава комитетъ отъ македонци.

СОФИЯ

Печатница К. Г. Чинковъ ул. „Гурко“ № 54

1903.

Войвода Стефо Николовъ Скендеръ.

(Съобщава М. Цѣпенковъ).

Единъ отъ най-храбритѣ и доблестни борци, които са пролѣли славно кръвта си на бойното поле за свободата на поробената и въ сълзи облѣна татковина. Юнакъ съ необикновенни качества тѣлесни и душевни. Патриотъ, който отъ ранни години и въ най-тъмна епоха е полюбилъ горещо злочестото си отечество и не е пожалилъ за свободата му ни врѣме, ни трудъ, ни животъ.

Храбрия войвода е роденъ прѣзъ 1855 г. въ с. Бѣсена (Долна Прѣспа); необразованъ. Синъ на бѣдно и многобройно семейство, той на тринадесетата си годишна възраст напуска родното си мѣсто и цѣли осѣмъ години се скита по анадолскитѣ кални градченца и търпи лишения севъзможни. На връщане се ожени и стана овчаръ при единъ богатъ селянинъ отъ с. Вѣмбе. Обаче надаренъ съ буенъ темпераментъ и духъ свободенъ, обичаше повече да щуря и да приказва съ хайдутитѣ, отколко да пасе овцетѣ на единъ ненавистенъ чорбаджия. Цѣла зима той имаше за най-любезенъ гостъ въ

колибата си страшния хайдутинъ Василъ Журката, който отмъщаваше на турцитѣ за смъртта на брата си. Наклѣветенъ отъ юдини уста за участие въ убийството на прочутия по кървавитѣ си походи и безчестия бѣсенъ арнаутинъ Чолакъ Реджепъ, Стефо биде подгоненъ отъ властѣта и хвана горитѣ, за да не се върне още веднажъ на мирни занятия.

† **Стефо Войвода.**

Тукъ си намѣри вѣрна дружина, па трѣгна да мѣсти на не-вѣрнитѣ. Притиснатитѣ, ограбенитѣ, онеправданитѣ и обезчестени селяни го приеха на радо сърдце и го считаха за едничка своя закрила въ дълбокото море отъ ужаси на турска тирания. Първия му опитъ, като бунтовникъ бѣше убийството на трима бабаити, които отъ 2—3 години насамъ бѣха

разплакали дѣте въ майка. Тая бѣлѣжита случка на подвигъ славенъ подигна още погече храбрата дружина въ очитѣ на селянитѣ и тѣ съ пълно довѣрие и радостъ ги приемаха и обсипваха съ похвали и разни поплаки за оскърбена честъ, покосенъ животъ или ограбенъ имотъ. Цѣло лѣто юначния Стефо съ дружината си достойна трѣби невѣрнитѣ мусулмани кръвожадни и ги наплаши така, че яко се замислюваха прѣди да вършатъ прѣстѣпление. Прѣзъ есенъта по пжтя си за Гърция дружината се срѣщна съ една потеря, но тѣй искусно я загаци, че послѣдната, за голѣмъ срамъ и докачение на мусулманлъка и мухамедовитѣ шалвари, бѣ принудена да се прѣдаде. Тая случка наскърби дълбоко турцитѣ отъ цѣлата околия и самото правителство, което бързо изпрати двойно и тройно по-силна потеря да прѣслѣдва шѣпичката искусни и люти гяури. Двѣтѣ неприятелски чети се срѣщнаха при м. Хаша и имаха кърваво сражение. Ала и тукъ храбритѣ момци удържаха блѣскава побѣда, като се сражаваха най-искусно. Турцитѣ опозорени, съ голѣми загуби се върнаха назадъ. Въ Гърция буйния Стефо, който не обичаше никакъ засѣдналия животъ, се придружи съ грѣцкитѣ възстаници и се бий за свободата на Тесалия. Въ Гърция му дойде вѣсть, че пакъ изъ Костурско завърлувалъ единъ дивъ кеседжия — Майльобегъ Башъ арами — който разхвърлилъ на сѣко село отъ 150 до 300 лири и вършилъ такива убийства и насилия надъ моми и момчета, че просто хвърлилъ въ ужасъ и отчаяние злочеститѣ селяни. Неустрашимия Стефо, готовъ да се пожертвува сѣкога за народното добро, сбра дружината си и при с. Косинецъ нагости тѣй добръ „Башъ арамията“, че ще помни и въ ада, кога е отивалъ да прави золуми. Що патиха и другитѣ новоизлѣзли бабаити надмѣнни, като Далипъ-ага; Умеръ-кяя, (който за сѣка свадба зимаше „канъ-парасж“ отъ 3 до 10 лири; заграби най-хубавитѣ нивя, изби сума невиненъ свѣтъ, потурчи шестъ моми и пр.) пѣдарина на с. Вратучи и мн. др. прѣзъ това лѣто само тѣ и наплашенитѣ турци знаятъ. Едното само име Стефо стигаше и най-голѣмия бабаитинъ да изгуби ищахъ за плячка и безчестия. А което е най-важното да се каже за тоя благороденъ юнакъ прѣзъ тая тъмна епоха, то е, че Стефо не бѣше само простъ хайдутинъ, а и отличенъ агитаторъ и ведно съ другаритѣ си, къмъ които се бѣха присѣединили войвода Никола Гиза и Михаилъ Дарда, готвеше населението за едно общо възстание по примѣра на България, Критъ и Босна-Херцеговина.

Отъ Костурско войводата се прѣхвърли въ Мариховско, дѣто прилѣпскитѣ янкеседжии се разполагаха съ селскитѣ имоти, мжже, жени и дѣца, като съ собствени и вършеха най-отвратителни похождения, като се прѣдаваха на пиянство и безконечни оргии несподирени отъ никого. Сѣко келаво урче прѣзрѣно, останало гладно отиваше тамъ на плячката и

се прѣдаваше на най-възмутителни жестокости. Безстрашния Стефо се притичваше на сѣка молба и трѣбеше съ една чудесна ловкостъ кървавитѣ агарянци. Отъ начало бабаитѣ му се опрѣха, но като видѣха съ кого иматъ работа, сбрахъ си парцалитѣ и за дълго не помирасаха по тия мѣста. „Ахъ, о деди Стефо бизи резилъ етти“. Ахъ тоя лудъ Стефо насъ омаскари — обичаха турцитѣ често да повтарятъ и да разказватъ севъзможни легенди.

Наближи есень. Врѣмето стана хладно. Гората пожълтѣ и почна постепенно да капе. Стефо сбра вѣрната си дружина, сви байракъ и потегли за България да прѣзимуга. Мариховци се надпрѣварваха какъ по-хубаво и по-раскошно да го нагостятъ, та ако не съ друго, поне съ сладъкъ обѣдъ и вѣчеря да му изкажатъ своята дълбока обичъ и признателностъ за сторената добрина. По пѣтя си дружината изби 12 души арнаути които бѣха плѣнили едно Тиквешко село и обѣси единъ попъ — шпионинъ отъ Кочанско. Пролѣтъта дружината наново се събра и развѣ побѣдоносно змаме по малешевскитѣ, мариховскитѣ и костурски планини. Тоя пѣтъ турското правителство пращаше вече редовенъ аскеръ и башибозукъ на тѣлпи и непрѣстанно да прѣслѣдватъ чутовния войвода. Ала славата на Стефа ставаше по-громка и по-громка — турцитѣ опозорени съ голѣми загуби се връщаха назадъ, за да почнатъ отъ ново, съ повече сили и по-ожесточено. Въ 1883 г. Стефо замина за Тиквешъ да убие единъ новъ капасъзинъ — Адемъ-ага отъ с. Градецъ — който сѣкашъ бѣ си турилъ за задача сѣки день да убива по единъ-двама и да подари на нѣкого отъ приятелитѣ си по една грабена мома. Пѣсъньта му пѣе, че 80 села е прошеталъ, 90 моми е полюбилъ и грабилъ, а невѣсти брой нѣматъ. Стефо му свѣти маслото и си продължи пѣтя. Силни потери почнаха наново да го прѣслѣдватъ. Първъ пѣтъ се срѣщнаха при с. Рождень и имаха ожесточено сражение, послѣ при с. Бапчуръ, дѣто въ двудневно кърваво сражение бѣха похарчени сички припаси, та четата бѣ принудена да се разпрѣсне и да бѣга въ Гърция. Гърцитѣ насмалъ остана да прѣдадатъ Стефа на турцитѣ. Едва що се стѣкми да напуска тая варварска, прѣдателска, негостоприемна страна, ето че го обвиниха *на права бога*, въ убийство и тикнаха въ единъ отъ най-мръснитѣ затвори, дѣто прѣлежа цѣли 13 години. Отъ тамъ прѣзъ 1900 год. се върна въ София. Лани сбра отново дружина и прѣзъ Май замина за Македония, тоя пѣтъ да положи коститѣ си. По пѣтя той направи чудеса отъ храбростъ и повали повече отъ 450 души. При с. Горничево (Леринско) на планинката Чеганъ четата бѣ заградена отъ многобройни потери и одържа едно отъ най-блѣскавитѣ сражения. Турцитѣ нападаха като лъвове, а бѣгаха като овци прѣдъ чудесната храбростъ и енописуема безстрашностъ на българскитѣ герои начело съ

чутовния войвода. „Удрѣте момчета, бийте невѣрнитѣ, варваритѣ; ура! да живѣе Македония, да живѣе българския народъ!“ викаше разпаления войвода и насърчаваше дружината. Единъ неприятелски куршумъ го удря въ кракътъ и му раздробва костъта. Болката е ужасна, ала ни „охъ“ се чува отъ юнака. Той още повече се разпаля и при сѣки вистрѣлъ поваля и читакъ. Другъ куршумъ го замѣря въ кръста и храбрия войвода е принуденъ съ голѣма скърбъ на сърдце да остави пушката. „Войводо, пушката ми се строши“, каза му Наумъ Рѣсенчето, който бѣше раненъ и въ двѣтъ ржцѣ. „На земи моята, храбри момко и стрѣлай дори ти сили държатъ. Азъ вече отпаднахъ и умирамъ“, му отвърна войводата и съ голѣма мъка му подаде пушката си. Турцитѣ бѣха разбити и се прѣснаха, като пилци. Тѣ оставиха повече отъ 50 души убити, заедно съ оржжието имъ. Слѣдъ блѣскавата побѣда четата заобиколи дълбокообичния си войвода и облѣна въ горчиви сълзи видѣ какъ прѣдаде Богу духъ безъ да може да ѝ продума нѣщо.

